

УДК 351.851:37.014

КОЗИНЕЦЬ Ольга Дмитрівна,
аспірантка кафедри початкової освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького, Україна

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ШКОЛА ПЕРЕДОВОГО ДОСВІДУ» У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

***Анотація.** З'ясовано сутність поняття «школа передового досвіду» у науково-педагогічній літературі. Показано різні підходи науковців до його інтерпретації. Схарактеризовано традиційні форми і методи діяльності шкіл передового досвіду.*

***Ключові слова:** діяльність; школи передового досвіду; управління; медична освіта; професійна підготовка; післядипломна освіта; медичні працівники; Україна.*

Постановка проблеми. Необхідність накопичення, теоретичного обґрунтування й популяризації найбільш цінного досвіду, що накопичений упродовж певного часу в діяльності прогресивних представників педагогічної галузі, ніколи не втрачала своєї актуальності. Проте ідея створення школи передового досвіду як форми методичної роботи з поширення в освітню практику перспективних ідей, технологій, форм, методів і засобів педагогічної роботи виникла порівняно недавно.

Водночас проведений аналіз наукової літератури і дисертаційних робіт дає підстави стверджувати про відсутність цілісного дослідження проблеми діяльності шкіл передового досвіду в системі управління медичною освітою. Актуальність такого дослідження вмотивована широким проблемним полем, що посилюється рядом суперечностей:

- між відсутністю досконалої законодавчо-нормативної і фінансової бази та інформаційною підтримкою наукових досліджень у галузі медичної освіти;
- між професійною підготовкою і післядипломною освітою медичних працівників, що не відповідає рівню європейських стандартів, та необхідністю проведення кардинальних змін в атестації медичного персоналу;
- між наявним дисбалансом між лікарями і середнім медичним персоналом у лікувально-профілактичних закладах багатьох регіонів України та відтоком кваліфікованих медичних кадрів в інші галузі народного господарства, що збільшує навантаження на середній медичний персонал, породжує його невдоволеність і викликає соціальну напругу;
- між оновленням форм упровадження і поширення передового досвіду як важливою умовою створення інноваційного освітнього середовища в системі управління медичною освітою та потребою покращенню надання безпечного і кваліфікованого медичного догляду населенню.

Мета статті полягає в з'ясуванні сутності поняття «школи передового досвіду» у системі управління медичною освітою в Україні впродовж другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Інтерпретації сутності поняття «передовий педагогічний досвід» присвячено чимало досліджень, свідченням чого є науковий доробок таких учених, як І. Жерносек, М. Момот, І. Підласий, М. Поташник, Ю. Чабанський та інших. Проте сутність власне поняття «школа передового досвіду» як форми підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі методичної роботи в історико-педагогічних дослідженнях розкрито ще недостатньо.

В «Українському педагогічному енциклопедичному словнику» С. Гончаренка [8, с. 503] наголошується, що «школа передового досвіду» – одна з форм передачі й поширення кращого педагогічного досвіду шляхом безпосередньої демонстрації зразків

навчальної і виховної роботи. Особливо популярними такі школи стають в Україні в 60-ті роки минулого століття. Для передачі накопиченого передового досвіду в них застосовуються різні форми і методи роботи зі слухачами: розповідь керівника школи або вчителя-майстра про систему своєї роботи; відвідування й аналіз уроків з окремих розділів навчальної програми; відвідування й аналіз позакласних заходів; співбесіди зі слухачами з питань дидактики і методики; виготовлення наочних посібників.

М. Ярмаченко в «Педагогічному словнику» [9, с. 502] доповнює уявлення про «школи передового досвіду» тим, що ініціаторами створення таких шкіл є місцеві органи народної освіти, обласні інститути вдосконалення вчителів і райметодкабінети. Для цього до педагога, який демонструє власну систему роботи, прикріплюється група з 8-10 осіб із інших шкіл, які систематично відвідують його уроки і заняття, одержують необхідні консультації з тим, щоб потім перенести кращі прийоми роботи у свою практику. На погляд ученого, для цих шкіл є характерними відповідні форми роботи, серед яких традиційними є, крім названих вище, спільне розроблення тематичних планів уроків і методики вивчення окремих розділів програми, проведення екскурсій і практикумів.

У дослідженні Л. Меленець [10] знаходимо, що робота шкіл передового досвіду як нової форми методичної роботи крім переваг мала також певні недоліки. У багатьох із них не чітко був визначений зміст роботи, бракувало системи проведення занять, не зафіксований постійний склад слухачів або ж їх велика кількість без урахування освіти й досвіду роботи, що заважало диференціації роботи з кожним слухачем. Лише Наказом Міністерства освіти УРСР № 362 від 15 грудня 1986 р. було затверджено «Положення про школу передового педагогічного досвіду». У цьому нормативному документі прописаний механізм роботи школи передового педагогічного досвіду як однієї з форм підвищення кваліфікації вчителів, вихователів, керівників шкіл і дошкільних закладів, а також поширення і впровадження передового педагогічного досвіду, його формування й вдосконалення його [9]. У зміст положення ввійшли позиції щодо визначення оптимальної кількості слухачів, керівництва школою досвідченим фахівцем, форм навчально-методичної роботи зі слухачами, які були напрацьовані й узагальнені протягом кількох десятків років по тому. Школа передового досвіду – це базовий майданчик, діяльність якого передбачає систематизацію й популяризацію передового педагогічного досвіду, вирішення окремої освітньої проблеми та підвищення професійної майстерності педагогічних працівників.

Викладення основного матеріалу дослідження. Як стверджує Л. Ромадіна [5], педагогічний досвід як результат практики є критерієм істини: він або підтверджує, або відкидає ті чи ті нововведення. Цей досвід, як правило, є результатом творчих пошуків педагогів, у якому зливаються воедино творче, новаторське і в той самий час традиційне начала. Школа передового досвіду припускає участь у ній різних фахівців, які зайняті вивченням, узагальненням і впровадженням цього досвіду.

На думку С. Пальчевського [7], школа передового досвіду – одна з найважливіших складових методичної роботи. Призначена вона для вивчення й застосування накопиченого перспективного досвіду, для підвищення педагогічної майстерності вчителів школи. Основними завданнями роботи школи передового досвіду є такі:

1. Забезпечення професійного, культурного і творчого росту педагогічних працівників.
2. Опанування нового змісту, технологій, форм і методів професійної педагогічної діяльності.
3. Організація дослідницько-експериментальної та новаційної діяльності в рамках навчальних дисциплін.
4. Створення атмосфери відповідальності за остаточні результати праці.

5. Вивчення й аналіз стану викладання навчальних предметів.
6. Узагальнення передового досвіду, його пропаганда і впровадження у практику роботи школи.

Більшість науковців дотримуються єдиного погляду на те, що школа передового досвіду є однією з форм роботи з підвищення кваліфікації вчителів, вихователів, керівників шкіл і дошкільних закладів, поширення й упровадження перспективного досвіду, а також його формування й удосконалення.

Ініціатива щодо організації школи передового досвіду з усіх чи окремих ділянок шкільної роботи покладається на районні, міські відділами освіти у школах різного типу на базі досвіду вчителів, вихователів, керівників шкіл, який був вивчений і одержав схвалення. Пропозиції щодо створення школи передового досвіду подають педагогічна рада, рада методичного кабінету або рада інституту післядипломної освіти.

Керівником школи передового досвіду призначається особа, досвід якої схвалений і рекомендований для впровадження. Працює така школа з невеликим, але постійним складом слухачів (від 5 до 10 осіб) за певним навчальним планом і розкладом занять протягом навчального року з періодичністю одне заняття на місяць. Навчальний план занять цієї школи складається керівником, за допомогою працівників методичного кабінету або інституту післядипломної освіти.

Зарахування вчителів та інших працівників слухачами до шкіл передового досвіду проводиться методичним кабінетом спільно з керівником цієї школи з урахуванням бажання тих осіб, які направляються на навчання.

У школах передового досвіду застосовуються різноманітні форми навчально-методичної роботи з слухачами: відвідування уроків і позакласних заходів у керівника школи з метою вивчення його передового досвіду; практичні заняття з розроблення уроків, позакласних заходів, виготовлення саморобних наочних посібників; лекційні й семінарські заняття; консультації; співбесіди; відвідування керівником школи передового досвіду уроків і позакласних заходів слухачів із подальшим їх обговоренням; виконання слухачами завдань щодо самостійного опрацювання літератури, застосування в навчально-виховному процесі окремих методів, прийомів, засобів і форм роботи.

Методичне керівництво школами передового педагогічного досвіду здійснюють методичні кабінети, інститути післядипломної освіти [3; 4].

У більшості нормативних документів, що регламентують діяльність шкіл передового досвіду, визначаються загальні положення, мета і завдання функціонування такої школи. Розробниками законодавчої бази наголошується на тому, що школа передового досвіду є однією з форм роботи щодо підвищення кваліфікації педагогів, поширення й упровадження перспективного досвіду, а також його формування й удосконалення. Школи передового педагогічного досвіду з усіх чи окремих ділянок навчально-виховної роботи організуються педагогічною або методичною радою на базі досвіду педагогів, який був ретельно вивчений і одержав позитивну оцінку. Керівником школи передового досвіду призначається особа, досвід якої схвалений і рекомендований для впровадження.

Функції та обов'язки відвідування слухачами уроків і позаурочних заходів керівника школи передового досвіду регламентують вивчення досвіду, практичних знахідок із подальшим розробленням планів-конспектів уроків, методичних заходів, а також відвідування лекційних і семінарських занять, консультацій, співбесіди. Передбачається також відвідування керівником школи передового досвіду уроків і позаурочних заходів у слухачів школи з подальшим їх обговоренням, виконання слухачами завдань щодо самостійного опрацювання літератури, застосування в навчально-виховному процесі окремих методів, прийомів, засобів і форм роботи.

Учасники і керівник школи передового досвіду несуть однакову відповідальність за виконання поставлених перед ними завдань, функцій і обов'язків.

Щодо управління школою передового досвіду, то працює вона з постійним складом слухачів за певним навчальним планом і розкладом занять протягом навчального року з періодичністю одне заняття на місяць. Навчальний план занять цієї школи складається керівником за допомогою методистів. Зарахування педагогів до шкіл передового досвіду проводиться методичною комісією спільно з керівником цієї школи з урахуванням бажання тих осіб, які направляються на навчання. Методичне керівництво школами передового педагогічного досвіду здійснюють методисти.

Для відображення роботи школи передового досвіду зберігаються відповідні документи протягом трьох років, а саме: положення про школу передового досвіду; план її роботи; банк даних про слухачів школи (кількісний і якісний склад, вік, освіта, спеціальність, педагогічний стаж, рік закінчення вищого навчального закладу); звіти про роботу; методичні рекомендації до проведення занять [6].

Висновок. Аналіз науково-педагогічної літератури показує, що «школа передового досвіду», зазвичай, виступає результатом творчих шукань і знахідок педагогів, у якому органічно поєднується традиційне, новітнє і творче. Такі школи створюються на основі колективного або індивідуального досвіду педагогічної та управлінської діяльності, який є соціально значущим для розвитку регіональної освітньої системи, характеризується високою ефективністю й результативністю впровадження. З початку виникнення «школи передового досвіду» виконують гносеологічну та інформаційно-комунікативну функції, а управління ними здійснюють високопрофесійні, компетентні, творчі педагоги і керівники.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в диференціації підходів у функціонуванні шкіл передового досвіду медичних і педагогічних працівників.

Список використаної літератури

1. Концепція медичної освіти педагогічних працівників : Проект // Інформаційний вісник вищої освіти. – 2001. – № 6. – С. 39–42.
2. Популярная медицинская энциклопедия / ред. А. Н. Бакулев, Ф. П. Петров. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Сов. энцикл., 1987. – 704 с.
3. Передовий педагогічний досвід. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.znate.ru/docs/index-193544.html?page=3>
4. Основні види методичної роботи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://refs.in.ua/osnovni-vidi-metodichnoi-roboti-shkola-peredovogo-pedagogichn.html>
5. Ромадіна Л. Передовий педагогічний досвід. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/620/>
6. Положення про школу передового педагогічного досвіду. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vpu25.km.ua/pdf/Metodkabinet/2.pdf>
7. Пальчевский С. С. Педагогика : уч. пособие / С. С. Пальчевский. – Москва : Каравелла, 2007. – 576 с.
8. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. – Видання друге, доповнене й виправлене. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.
9. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. – Київ : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
10. Меленець Л. Школа передового педагогічного досвіду як форма підвищення кваліфікації працівників сільських дошкільних закладів (II пол. XX ст.) / Л. Меленець // Наукові записки : Серія «Педагогічні науки». Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – Вип. 121 (II). – С. 104–108.

References

1. The concept of medical education of teaching staff : Project. (2001). *Informazciynyi visnik vizhoi osviti (Information Bulletin of higher education)*, 6, 39–42 (in Ukr.)
2. *Popular medical encyclopedia* / edited by A. N. Bakulev, F. P. Petrov. (1987). Moscow: Sov. encyclopedia (in Russ.)
3. *Front-rank pedagogical experience*. – Retrieved from <http://lib.znate.ru/docs/index-193544.html?page=3> (in Ukr.)

4. *Basic types of methodical work.* – Retrieved from <http://refs.in.ua/osnovni-vidi-metodichnoyi-roboti-shkola-peredovogo-pedagogichn.html> (in Ukr.)
5. Romadyna, L. *Front-rank pedagogical experience.* – Retrieved from <http://osvita.ua/school/method/620/> (in Ukr.)
6. *Position is about school of front-rank pedagogical experience.* – Retrieved from <http://yvu25.km.ua/pdf/Metodkabinet/2.pdf> (in Ukr.)
7. Pal'chevskiy, S. S. (2007). *Pedagogic: trains aid.* Moscow: Karavella (in Russ.)
8. Honcharenko, S. U. (2011). *Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary.* Ryvne: Volyns'ky oberehy (in Ukr.)
9. *Pedagogical dictionary* / ed. by Yarmachenko, M. D. (2001). Kyiv: Pedahohychna dumka (in Ukr.)
10. Melenez', L. (2013). *School of front-rank pedagogical experience as form of in-plant training of workers of rural preschool establishments (second half of XX of century).* *Naukovy zapysky* (Scientific messages : are Series «Pedagogical sciences»), vol. 121 (pat II), 104–108 (in Ukr.)

Abstract. *Kozynez O. D. Interpretation of essence of concept «school of front-rank experience» is in scientifically-pedagogical literature.*

Introduction. *Necessity of accumulation, theoretical ground and popularization of the most valuable experience that is accumulated during set time in activity of progressive representatives of pedagogical industry, never lost the actuality. However idea of creation of school of front-rank experience as forms of methodical work from popularization of perspective ideas, technologies, forms, methods and facilities of pedagogical work arose up comparatively recently.*

The purpose of this article is to consists in finding out of essence of concept «schools of front-rank experience» in control system by medical education in Ukraine during the second half of XX – beginning of XXI of century.

Results. *The different going of scientists is shown near interpretation of essence of concept «school of front-rank experience» as important constituent of methodical work. She is intended for a study and application of the accumulated perspective experience, for the increase of pedagogical mastery of teachers of school. Basic tasks works of school of front-rank experience are exposed, in particular: 1. Providing of professional, cultural and creative height of pedagogical workers. 2. Capture new maintenance, technologies, forms and methods of professional pedagogical activity. 3. Organization of research-experimental and innovation activity is within the framework of educational disciplines. 4. Creation of atmosphere of responsibility is for the final results of labor. 5. Study and analysis of the state of teaching of educational objects. 6. Generalization of front-rank experience, his propaganda and introduction, is in practice of work of school. It is accented on the order of creation of school of front-rank experience, management her activity. The basic forms of educational and methodical work are indicated with listeners: visit of lessons and extracurricular measures for the leader of school with the aim of study of him front-rank experience; practical employments are after development of lessons, extracurricular measures, making of home-made visual aids; lecture and seminar employments; consultations; interview; a visit of school of front-rank experience of lessons and extracurricular measures of listeners a leader is with their further discussion; implementation of tasks listeners is in relation to the independent working of literature, application in the educational-educator process of separate methods, receptions, facilities and forms of work.*

Conclusion. *The analysis of scientifically-pedagogical literature shows that «school of front-rank experience», usually, comes forward as a result of creative searches and finds of teachers, in that the traditional combines organically, newest and creative. Such schools are created on the basis of collective or individual experience of pedagogical and administrative activity, that is socially meaningful for development of the regional educational system, characterized by high efficiency and effectiveness of introduction. From the beginning of origin «schools of front-rank experience» execute gnosiological and informatively-communicative functions, and high-professional, competent, creative teachers and leaders carry out a management by them. See the prospects of further scientific secret services in differentiation of approaches in functioning of schools of front-rank experience of medical and pedagogical workers.*

Key words: *activity; schools of excellence; management; medical education; training; education; medical professionals; Ukraine.*

*Одержано редакцією 14.09.2016
Прийнято до публікації 27.09.2016*